

Hjärup Nr 8:14 Lommavägen 17 Butiken

Bakgrund

Det var Nils Peter (1830–1911) och Catharina (1837–1916) Persson, på bilderna till vänster, som startade Butiken år

1889, som fanns på den nuvarande adressen Lommavägen 17.

Nils Peter och Catharina fick elva barn under perioden 1863–1883. Det var åtta söner och tre döttrar. Endast Enoch, Fredrik, Hans, Anton och Ragnar nådde vuxen ålder.

Nils Peters morfar var fyrmästare vid Kullens fyr och han hade tagit sig namnet Kullenberg. Sonen Fredrik tog initiativ till att de fem bröderna också tog sig namnet Kullenberg.

Nils Peter var byskolans lärare och kallades därför Mäster. Han tyckte verkligen om sitt arbete som lärare. Något som störde honom var den brist på respekt som att han ansåg att lantbrukarna visade honom och hans arbete. De ständiga och oanmälda besök som skolrådet gjorde under lektionerna för att kontrollera honom, upplevde han som mycket irriterande och gjorde honom emellanåt missmodig. En gång när en kontrollant kom visade han sitt missnöje genom att lyfta sin fot mot besökaren. Lite för häftigt lyfta han den och tofflan flög i väg mot dörren där besökaren stod. Som dessbättre hann stänga dörren innan toffla med en duns träffade den.

Året är 1872. Igen hade skolrådets kassör kommit oanmäld in i skolsalen och Mäster är irriterad.

När han senare på dagen kom ut på skolgården kom Jöns Nilsson körande med ett lass råg på väg till kvarnen. Han höll in hästarna när han såg Mäster. De talades vid men plötsligt fick Jöns bråttom. Han förklarade att han på kvällen skulle gå till godsägaren Flensburg på Åkerslund, som skulle stycka av ett antal tomter. Jöns var trött på att vara dräng och ville ha en av dessa tomter för att bli sin egen.

Samtalet med Jöns ledde till att Mäster och Catharina också börja resonera om att bli torpare. Kanske skulle bönderna bättre acceptera honom om han också brukade mark. Så beslutade de efter moget övervägande och ägan Hjärup 8:14 blev deras.

Mäster fortsatte sitt arbete som lärare och äldste sonen och också den mycket unge Enoch, bilden t.v. brukade jorden.

Nils Peter gick i pension år 1888 och året efter beslutade han sig för att starta en butik i huset.

Det var ovanligt att en så lite by som Hjärup hade en butik. Det blev uppskattat av byborna som inte längre behövde ta sig till en annan ort för att handla dagligvaror.

Butiken

Bilden ovan visar hur butiken ut vid starten. Ingången var mot Lommavägen. Utanför var ett räcke där det gick att binda hästar. Räckets blev också en plats där barnen tävlade om vem som kunde snurra runt flest gånger i följd och om vem som kunde gå balansgång längst på det.

Från den ena kortväggen till den andra fanns en disk. På ena sidan fanns varor och personal och på den andra var plats för kunderna.

Det var mycket som såldes i lösvikt på den tiden och det fanns ett 30-tal lådor för olika lösviktvaror. På

disken stod två vågar med viktsatser från 25 gram till 5 kilo. Skulle kunden ha 5 hg mjöl sattes en vikt om 5 hg i ena vågskålen. I andra placerades en påse och så fylldes påsen tills det som liknar näbb på vågen stod mitt för varandra.

Det fanns varor i källaren och bland annat salt sill som tillsammans med potatis var en nästan oundgänglig frukostträtt på den tiden. Butiken låg nära Hjärupsbäcken dit butikens avlopp leddes. Vid ett tillfälle hade det regnat så mycket att bäcken överfylldes. Någon backventil fanns inte och bäckvattnet vatten rann därför baklänges in i källaren. Tunnor flöt omkring och någon hade tippat så att sillarna hamnade i sitt rätta element.

Kaffebönor levererades orostade och omalda till butiken. Bönorna fylldes i rostkulan som roterades över öppen eld. Processen tog ett par timmar. Det gick inte att stanna kulan för då blev bönorna brända och fick kasseras. Det doftade fantastiskt gott när rostningen var klar. Inne i butiken stod kaffekvarnen och den drevs för hand med hjälp av en vev.

Kafferosten fanns i det så kallade packhuset och på ställningar låg där denaturerad sprit och sirap. Sirap levererades i trätunnor. För att få ut sirapen borrades ett hål i tunnan och när hålet var borrarat skulle det föras in en tappkran. Vid dessa tillfällen var barnen gärna på plats eftersom det rann ut lite sirap innan tappkranen kom på plats. Det spillet slickade barnen gärna i sig.

På gården låg en tank nergrävd med fotogen. Det var ett vanligt bränsle till de lampor som svarade för belysningen i hemmen. Fotogenen pumpades upp med en handdriven pump som var fäst på en yttervägg.

Lantbrevbäraren Albin Bladh kom med post till butiken alla dagar utom söndagar. All post till de som bodde i Hjärup Nr 8 lämnades på butikens disk. Så kom folk in och bläddrade i bunten för att se om de fått någon post.

Bladh hade också med sig dagstidningar. Varje morgon och i god tid före Bladhs beräknade ankomst, kom en kvinna i 30-års åldern för att hämta tidningen till sina föräldrar. Medan hon väntade lyssnade hon efter vad kunderna pratade om och vad de handlade för att senare kunna framföra dessa senaste nyheterna till föräldrarna.

När tidningen kom tog kvinnan sitt exemplar och bläddrade i det. Tyvärr hade hon inte haft det lätt för sig i skolan så hon kunde inte läsa och ibland höll hon tidningen upp och ner.

Ungefär på detta sätt fungerade butiken fram till år 1925 då den överläts.

Ägare

Nils Peter och Katharina skötte affären inledningsvis tillsammans med äldste son Enoch. Enoch gifte sig med Anna år 1897. Hennes föräldrar hade köpt Hjärup 8:16 i mitten av 1890-talet. Enoch brukade marken där och föräldrarnas mark samt marken på Klockaregården. Samtidigt hade han ansvaret för butiken. Han och Anna fick erbjudandet att arrendera en gård om 100 tunnland i Fleninge. Dit flyttade familjen år 1909.

Ansvaret för butiken fick då Fredrik, bilden t.v, som var gift med Karna. Fredrik var också byns lärare och för att hinna med allt anställdes Ester Larsson som biträde. Ester var så gott som alltid i butiken. Karna ersatte när Ester skulle ha paus. Fredrik betjänade också kunder och deras barn hade också sysslor som att rosta kaffe, att fylla på i lösviktsslådorna när det behöves och i övrigt hjälpa de till efter förmåga. Familjen bodde i lärarbostaden men de kom fram till att det vore bättre att bo vid butiken där Nils Peter och Catharina också bodde. Det gjordes en tillbyggnad på huset och dit flyttade familjen år 1913.

Till vänster skymtar den tillbyggnad som gjordes när Fredriks familj skulle flytta in år 1913. Till höger skymtar gaveln på byggnaden som benämndes "Packhuset"

För att dryga ut sin låga inkomst som lärare började Fredrik erbjuda sina tjänster för att upprätta bouppteckningar och andra juridiska dokument. Det blev en hel del promenader för att utförde detta. Det fick en sådan omfattning att han tog sig för att köpa en cykel för att snabbare ta sig runt i byn. Det var byns första cykel och det väckte stor uppmärksamhet. Till en början var folk skeptiska till nyheten men snart kom folk och frågade om de fick prova den. Och det fick de. Efter ett tag fick han frågan var det gick att köpa en cykel. Då fick de veta att det kunde de göra i butiken och med det följde att han också fick lära sig att reparera dem.

Fredrik blev med tiden en person som anlätades i många olika sammanhang. In på 1920-talet hade han 23 olika förtroendeuppdrag. Detta tog mycket tid och i kombination med arbetet med butiken och lärartjänsten blev det för mycket. Valet blev att överlåta Butiken. Det skedde år 1925 och innan det verkställdes hade Fredrik och Karna ordnat så att deras trotjänare Ester Larsson hade fått en ny anställning.

Familjen flyttade till lärarbostaden.

Nya ägare blev Hedvig och Johan Åhlander och de drev butiken på ungefär samma sätt som Kullenberg gjorde.

På 1940-talet blev Elsa och Gösta Larsson nya ägare till butiken. Butiken fick namnet Hjärups Diverseaffär.

I anslutning till butiken fanns att låna en stenmangel, bilden t.v. Det gick också att låna en tvättmaskin. Den rullades hem på en

släpkärra och anslöts till ett vägguttag.

Butikens siste innehavaren var Malte Persson som stängde år 1973. Det året stod ett centrum klart där Bonumhusen finns idag. ICA hade en livsmedelsbutik och i centrat fanns också bank, uttagsautomat, post, bibliotek och en kiosk.

Texten om butiken är en kort sammanfattning av boken "Butik och bybor i gamla Hjärup" som är skriven av Erik Kullenberg.

I den 56-sidiga boken finns mycket annat intressant att läsa. Boken finns att låna på biblioteket.

Lars Fridh 20191025

Fastigheten våren 2019